

Рецензії, відгуки, презентації

Шановні читачі! У цьому випуску журналу редакція представляє до вашої уваги новий практикум зі спеціальної гістології, створений колективом морфологів Донецька і Києва, а також практикум по ехокардіографії, підготовлений співпрацею фахівців в галузі клінічної і теоретичної кардіології.

Практикум зі спеціальної гістології для кредитно-модульної системи навчання (частина I): Навчальний посібник / Під ред. Е.Ф.Барина, Ю.Б.Чайковського.- 3-є вид., перероб. і доп.- Донецьк-Київ: Каштан, 2008.- 268 с.

Авторський колектив: Баринів Е.Ф., Чайковський Ю.Б., Школенко О.Г., Сулаєва О.М., Терещук Б.П., Бондаренко Н.М., Євсєєва Л.І., Ігнатєєва М.М., Хламанова Л.І., Крахоткіна О.Д., Краснік Р.М., Черешнева Є.В.

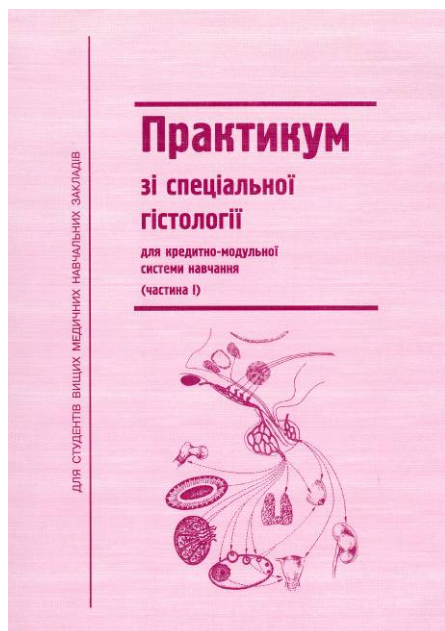
УДК 611-018 (075.8)
ББК 28.86
ISBN 978-966-427-075-2

Рецензенти:

В.К.Сирцов – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри гістології з ембріологією та цитологією Запорізького державного медичного університету;

О.Д.Луцик – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького;

О.І.Дельцова – доктор медичних наук, професор кафедри гістології, цитології та ембріології Івано-Франківського державного медичного університету.

Основні розділи практикуму

- Серцево-судинна система
- Ендокринна система
- Органи кровотворення та імуногенезу
- Нервова система.
- Органи чуття
- Орган зору
- Тлумачний словник

Передмова редакторів

На сьогоднішній день одним з прагнень світового суспільства, що набуло характеру інформаційного, є створення глобальної стратегії осві-

ти людини, незалежно від місця її проживання та освітнього рівня. Це викликало необхідність серйозного реформування Вищої Освіти з впрова-

дженням інноваційного типу навчання. Його ключовою задачею є навчання прогнозуванню та передбаченню. Таке навчання базується на розвитку творчої діяльності студентів і здатності до самодетермінації, безперервного самонавчання, самоконтролю та саморозвитку. Звідси акцент на підвищенні часу та ефективності самостійної роботи студентів під час вивчення медичних наук, що декларується в рамках кредитно-модульної системи. У цьому контексті очевидно є необхідністю створення сучасного практикуму навчального типу, що покликаний забезпечити кожному студенту можливість самостійно і ефективно набувати знань і відпрацьовувати вміння, стимулювати творчу діяльність майбутніх лікарів, залучати їх до проблем сучасної медицини.

Даний практикум призначений для організації самостійної роботи студентів у позааудиторний час та на заняттях і складений відповідно до «Програми з гістології, цитології та ембріології» (2004 р.). В основу практикуму покладений досвід проведення практичних занять співробітниками кафедр гістології Донецького національного медичного університету ім. М.Горького і Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця. Традиційною перевагою даного практикуму є організація багаторівневості процесу навчання, яка простежувалася і в попередніх виданнях цього учбового посібника. Принципово новим методичним підходом є чіткий розподіл пізнавальної діяльності студентів на таксономічні рівні відповідно до цілей і задач кожного з них, а також розробка шляхів об'єктивізації оцінки кожного з видів роботи суб'єкту навчання. Так, **1-й таксономічний рівень** сформульований як **знання** і припускає необхідність оцінки здатності студентів запам'ятовувати заздалегідь вивчений матеріал. Для контролю цього етапу роботи використовується комп'ютерне тестування із застосуванням ситуаційних задач. **2-й таксономічний рівень** передбачає **розуміння** студентом сенсу вивченого морфологічного матеріалу і реалізується в межах позааудиторної діяльності студента. Для забезпечення цього виду роботи використовуються базисні ілюстрації з теми. Формалізувати відповідь студента та об'єктивізувати оцінку цього виду діяльності дозволяють наведені в практикумі таблиці. Перевагами такого підходу є формування зв'язків між зоровими образами і теоретичною інформацією, систематизація вивченого матеріалу, можливість самоконтролю і самокорекції засвоєних знань. **3-й таксономічний рівень** визначено як відпрацювання **вміння** використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях. Оцінка цього виду роботи студентів проводиться на основі контролю викладачем здатності суб'єкта навчання ідентифікувати в гістологічному препараті структури, правильно відтворювати їх у вигляді малюнку і

визначати ключові морфологічні ознаки. **4-й таксономічний рівень** реалізується на основі **аналізу** структурних елементів, що входять до складу цілого, тлумачення причинно-наслідкових взаємозв'язків і визначення закономірностей будови і функціонування. Роботу на цьому рівні пропонується проводити на ілюстративному матеріалі під час аудиторної роботи з участю викладача. Для формалізації відповідей та оцінки результатів роботи студентів на даному рівні пропонуються шаблони таблиць.

Нового контексту набули підсумкові заняття з Модуля. Інноваційною технологією у визначенні ефективності навчання протягом модуля є впровадження індивідуальної роботи студентів у формі ситуаційних задач, інформація в яких представлена на підібраних схемах, малюнках гістологічних препаратів та електронних мікрофотографіях. Зміст задачі включає матеріал, що пов'язує всі розділи модуля. Це стимулює пізнавальну діяльність суб'єктів навчання на кожному занятті. Рішення такої задачі передбачає реалізацію з 1-го по 5-й таксономічний рівень: від знань матеріалу, навичок і вмінь визначати морфологічні об'єкти до аналізу причинно-наслідкових зв'язків і створення власної концепції чи гіпотези.

До практикуму ввійшли теми 1-го та 2-го змістових модулів Модуля 3, що охоплюють такі теми як серцево-судинна, ендокринна системи, органи кровотворення та імуногенезу, нервова система та органи чуття. Структура тем уніфікована і включає такі розділи:

I. Актуальність теми – де розглядається мотиваційна характеристика теми, встановлюється зв'язок з дисциплінами подальшого етапу навчання і майбутньою лікарською діяльністю.

II. Цілі навчання – в якості загальної мети розглядається вміння визначати у гістологічному препараті різні тканини, інтерпретувати механізми та принципи їх функціонування. Конкретні цілі відображають дії, без яких неможливо досягнути загальної мети і розташовуються вони у певній послідовності.

III. Методичні рекомендації для позааудиторної підготовки містять:

а) перелік необхідних базисних знань-вмінь з попередніх тем з курсів гістології (цитології та ембріології), біології, хімії, біофізики та анатомії із визначенням відповідної літератури;

б) теоретичні питання, на основі яких можливе виконання цільових видів діяльності, обов'язкова і додаткова література;

в) ситуаційні задачі з теми, що дозволяють оцінити ступінь засвоєння матеріалу (прикладі реалізації 1-го таксономічного рівня);

г) завдання для відпрацювання практичних навичок з визначенням ключових морфологічних об'єктів, наведених в рамках ілюстративного блоку практикуму, та систематизації отриманих

знань, відповіді на які заносяться до таблиць. Виконання цієї роботи за схемою: «аналіз малюнка – заповнення таблиці» дозволяє реалізувати 2-й таксономічний рівень пізнавальної діяльності студентів.

IV. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів на практичному занятті з визначенням об'єктів вивчення та допоміжних дидактичних елементів до них;

а) гістологічні препарати, для роботи з якими пропонується карта завдань та орієнтувальні основи діяльності, що дозволять студенту самостійно відпрацювати вміння ідентифікувати структури в новій ситуації за ключовими морфологічними ознаками і реалізувати таким чином 3-й таксономічний рівень;

б) перелік слайдів, електронних мікрофотографій, презентацій та кодограм, аналіз яких в рамках 4-го таксономічного рівня проводиться під контролем викладача і дозволяє уточнити

будову гістологічних елементів на мікроскопічному і субмікроскопічному рівнях, з'ясувати структурні та молекулярні механізми функціонування клітин чи їх похідних. До цього розділу додається блок ілюстрацій та графі логічної структури, що призначені для полегшення сприймання найбільш складних питань структурної організації об'єктів, що вивчаються, а також схема організації заняття у вигляді технологічної карти.

Ми сподіваємося, що самостійна робота студентів з методичними рекомендаціями забезпечить мотивацію до набуття знань і умінь, конкретизацію необхідної навчальної інформації, дозволить студентам продемонструвати вміння використовувати знання під час рішення конкретних задач, інтеграції даних світлової та електронної мікроскопії, висловлювати судження щодо складу структурних елементів тканинного і органного рівнів організації та їх гістофізіології.

Завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, академік АН Вищої школи України, доктор медичних наук, професор
Е.Ф.Барінов

Завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця, член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор
Ю. Б.Чайковський